

Til forskningsminister Tora Aasland,

Som medlemmer i Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi (NENT) ønsker vi å fremme noen refleksjoner i forbindelse med arbeidet frem mot Forskningsmeldingen 2009.

”Verdiskapning” er et sentralt begrep i samtidens forskningspolitiske debatter. Dette forholdet gjenspeiles med all mulig tydelighet i forrige Forskningsmelding, ”Vilje til Forskning”, som skisserer et ønsket scenario der de offentlige forskningsinstitusjonene i større grad bidrar til næringsrettet innovasjon, gjerne i tettere samspill med eksterne interessenter. Meldingen fra forrige regjering vektlegger at forskningsmiljøene må øke bevisstheten om potensialet for kommersialisering av forskningsresultater. Samtidig understreker den forskningens betydning for utviklingen av en ny nasjonal, kunnskapsbasert økonomi.

Flere miljøer har de siste årene argumentert for at orienteringen mot næringsrettet forskning står i et spenningsforhold til den såkalte nysgjerrighetsdrevne forskningen og den langsiktige kunnskapsutviklingen ved de offentlige forskningsinstitusjonene. Forhåpentlig vil kommende melding ta på alvor de innvendingene som er reist mot dreining av forskningsbevilgningene mot mer kortsiktige forskningsprosjekter, der gevinst ofte måles ut fra enkle og kvantitative parametere.

Den nytteorienterte tenkningen som preger de forskningspolitiske miljøene vil sannsynligvis gi seg utslag også i kommende forskningsmelding. Det er imidlertid å håpe at statsråden og regjeringen vil legge opp til en bredere diskusjon av forskningens samfunnsnytte og sosiale relevans enn den som er gjort gjeldende i ”Vilje til forskning”.

Eksempelvis er det å vente at forskningsmeldingen vil tematisere de mulige spenninger mellom næringsrettet kunnskapsutvikling og krav som åpenhet og demokratisk tilgang på kunnskap. Å sørge for bredt anlagt debatt om de ulike aktørenes anvendelse av kunnskap, og deres evne og vilje til offentlig formidling og deling av kunnskap, bør være en sentral forskningspolitisk målsetning. Dette aspektet blir ikke mindre aktuelt dersom regjeringen ønsker en videreføring av de prosessene som i økende grad synes å knytte utdannings- og forskningsinstitusjonenes ressurser, tilsatte og studenter opp mot nye, eksterne finansieringskilder og private interesser.

Spørsmålet om forskningens nytte bør diskuteres mer inngående og i flere kontekster enn den næringspolitiske. Emnet bør også vurderes i et videre perspektiv enn det nasjonale. I denne sammenheng ønsker vi å rette oppmerksomhet mot NENTs *Forskningsetiske retningslinjer* av 2007, som blant annet fremhever forskningens overordnede ansvar for å bidra til større global rettferdighet og fordeling gjennom formidling av kunnskap: ”Forskningsresultater og deres anvendelse skal deles med samfunnet i sin helhet, både nasjonalt og internasjonalt og spesielt med utviklingsland. Kunnskap om forskning skal som hovedregel gjøres tilgjengelig for alle. Forskere har et etisk ansvar for å formidle kunnskap til kunnskapsmessige svake land, grupper og parter der den kan gjøre en forskjell i forhold til fordelingskjevheter”, (*Forskningsetiske retningslinjer for naturvitenskap og teknologi*, De nasjonale forskningsetiske komiteer, Oslo 2007, s. 12). Realiseringen av slike imperativer krever ikke bare forskere som er bevisst sitt etiske ansvar, men også en aktiv offentlig forskningspolitikk som virker understøttende og gjør idealet om friest mulig kunnskapsspredning til en høyt prioritert målsetning, overordnet snevrere nasjonale og næringspolitiske hensyn.

Til slutt vil vi fremme forhåpning om at den kommende forskningsmeldingen vil romme en strategi for å vedlikeholde og instituere bred diskusjon om forskningens samfunnsansvar og samfunnsnytte, forstått i videste forstand. Det gjelder i denne forbindelse å sikre videreføring og utvidelse av rammevilkårene for akademiske miljøer, fagfelt, programmer og prosjekter som befatter seg med slike tema. Samtidig synes det klart at disse emnene må åpnes og holdes åpne for diskusjon i et større fellesskap, der flest mulig gis mulighet til å vurdere og eventuelt å kritisere forskningens praksiser, formål og anvendelse.

Lykke til med arbeidet!

Vennlig hilsen

Guri Verne, Vonne Lund og André Larsen Avelin,
Medlemmer av Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi